

IQTISODIYOT: TARAQQIYOTNING ASOSIY OMILI.

Muallif: Murodullayev Asrorbek.

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtisodiyotning nazariy asoslari, uning jamiyatdagi ahamiyati va rivojlanish omillari tahlil qilinadi. Iqtisodiyotni boshqarishning turli shakllari, uning asosiy funktsiyalari va mamlakatlarning barqaror rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar keng yoritiladi. Maqola O'zbekiston iqtisodiyotining hozirgi holati va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlariga ham bag'ishlangan.

Abstract: This article analyzes the theoretical foundations of the economy, its importance in society and development factors. Various forms of economic management, its main functions and factors affecting the sustainable development of countries are widely covered. The article is also devoted to the current state of the economy of Uzbekistan and its future development directions.

Kirish. Iqtisodiyot har bir jamiyatning hayot faoliyatida hal qiluvchi o'rinni egallaydi. U nafaqat moddiy boyliklarni ishlab chiqarish va taqsimlash jarayonlarini boshqaradi, balki milliy xavfsizlik, ta'lim, sog'liqni saqlash va madaniyat sohalarini ham qamrab oladi. Zamonaviy dunyoda iqtisodiyotning samarali boshqarilishi davlatning rivojlanish darajasini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, iqtisodiy islohotlar yo'nalishida ulkan qadamlar tashladi. Ushbu maqolada iqtisodiyotning mohiyati, uning ahamiyati va rivojlanish strategiyalari haqida fikr yuritiladi. Asosiy qism Iqtisodiyotning mohiyati va asosiy funktsiyalari Iqtisodiyot – bu moddiy va nomoddiy ehtiyojlarni qondirish uchun cheklangan resurslarni samarali boshqarish tizimidir. U quyidagi asosiy funktsiyalarni bajaradi:

- Ishlab chiqarish: Tovar va xizmatlar yaratish jarayonini o'z ichiga oladi.

- Taqsimlash: Ishlab chiqarilgan boylklarning jamiyatda taqsimlanishini belgilaydi.

- Ayirboshlash: Tovar va xizmatlar bozor orqali iste'molchilarga yetkazib beriladi.

- Iste'mol: Yaratilgan resurslarning oxirgi foydalanuvchilar ehtiyojlarini qondirish uchun ishlatilishi. Iqtisodiyotning turlari va boshqaruv shakllari dunyo mamlakatlari turli iqtisodiy tizimlardan foydalanadi. Har birining o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud:

1. Bozor iqtisodiyoti: Bu tizimda talab va taklif asosiy boshqaruv mexanizmi hisoblanadi.

2. Rejalashtirilgan iqtisodiyot: Davlatning qat'iy nazorati ostida amalga oshiriladi.

3. Aralash iqtisodiyot: Bozor mexanizmlari va davlat boshqaruvi uyg'unlashgan tizim.

O'zbekiston iqtisodiyoti: Yutuqlar va istiqbollar O'zbekistonning iqtisodiy islohotlari so'nggi yillarda sezilarli natijalar berdi:

- Diversifikatsiya: Paxta sanoatiga qaramlik kamayib, qishloq xo'jaligi, turizm va sanoat tarmoqlari rivojlantirildi.

- Investitsiyalar: Xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratildi.

- Innovatsiyalar: Raqamli texnologiyalarni joriy qilishga e'tibor kuchaydi. Biroq, rivojlanishda hali qator muammolar mavjud: yuqori inflyatsiya, resurslarning noto'g'ri taqsimlanishi va bozor infratuzilmasining takomillashmaganligi. Rivojlanishning asosiy yo'nalishlari

1. Yashil iqtisodiyot: Atrof-muhitni muhofaza qilishga yo'naltirilgan texnologiyalarni rivojlantirish.

2. Raqamli iqtisodiyot: Elektron tijorat va sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish.

3. Mintaqaviy integratsiya: Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish. Xulosa Iqtisodiyot mamlakat taraqqiyotining asosiy ustuni

hisoblanadi. Samarali iqtisodiy siyosat va islohotlar xalqning turmush darajasini oshiradi va davlatning global bozorlar bilan integratsiyasini kuchaytiradi. O‘zbekiston iqtisodiyoti bugungi kunda ulkan imkoniyatlarga ega bo‘lib, strategik yo‘nalishlarni to‘g‘ri belgilash orqali mintaqaviy yetakchilikka erishishi mumkin. Shu sababli, innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va resurslarni samarali boshqarish iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

Adabiyotlar:

1. Iqtisodiyot nazariyasi va boshqaruvi bo‘yicha ilmiy-adabiy manbalar Samuelson P., Nordhaus W. “Economics” kabi darsliklar. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi va iqtisodiyotga oid maxsus sharhlar.
2. O‘zbekiston iqtisodiy islohotlariga oid hujjatlar va rasmiy hisobotlar O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari. O‘zbekiston Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligining statistik hisobotlari.
3. Jahon iqtisodiy forumlari va xalqaro tashkilotlarning ma’lumotlari • Jahon banki (World Bank), Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi (IMF), BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP) hisobotlari.
4. Jahon iqtisodiyotiga oid dolzarb maqolalar va tahliliy sharhlar • Markaziy Osiyo iqtisodiyoti bo‘yicha xalqaro tahlil markazlari (masalan, Eurasian Development Bank)